

(307. 6.)

BIJLAGE III DER MEMORIE VAN TOELICHTING.

RAAD VAN DEFENSIE.

EERSTE AFDEELING.

N°. 54.

Bij gemeenschappelijke brief van de Departementen van Marine en van Oorlog, onderscheidenlijk van 5 December 1908, Bureau S/B N°. 809 A Geheim en van 2 Januari 1909, Kabinet Litt. O, deden Uwe Excellentien aan de Eerste Afdeeling van onzen Raad toekomen een ontwerp van wet met Memorie van Toelichting, tot instelling van een fonds ter aanvulling en verbetering van de kustversterkingen en van het materieel der Zeemacht, bestemd voor de verdediging der zeegaten, met verzoek daaromtrent advies uit te brengen.

Aan de behandeling van deze aangelegenheid moesten, behalve de leden genoemd in Art. 1 onder a tot en met g van het Koninklijk besluit van 16 April 1908, n°. 79, mede deelnemen: de Inspecteur-Generaal der Artillerie, de Inspecteur der Genie en de Directeur en Commandant der Marine te Amsterdam. Dientengevolge bestond de Afdeeling uit de Heeren:

A. KOOL, *Voorzitter.*

H. F. W. BECKING,

I. VAN DEN BOSCH,

J. CARDINAAL,

F. G. A. VAN ERMEL SCHERER,

F. J. H. EVERS,

Mr. P. C. 'T HOOFT,

F. B. 'S JACOB,

S. I. VAN NOOTEN,

W. C. J. SMIT,

C. J. SNIJDERS,

J. H. L. J. BARON SWEERTS
DE LANDAS WILBORGH,

Mr. J. D. VEEGENS,

P. HUIZER, *Secretaris.*E. P. WESTERVELD, *Plaatsvervangend
Secretaris.*} *Leden.*

Bij nadere Aanschrijving van de Departementen van Marine en van Oorlog van 22 December 1908 Bureau S/B n°. 874 A Geheim en 2 Januari 1909 Kabinet Litt O, ontving de Afdeeling het verzoek in aansluiting aan het bovenstaande ook advies te verstrekken over:

*Aan**Hunne Excellentien de Ministers van Oorlog en van Marine.***Handelingen der Staten-Generaal. Bijlagen 1909—1910.**

a. het maken van een of twee verdedigingswerken aan den mond der Wester-Schelde,

b. . . . . *)

De Raad heeft met groote ingenomenheid kennis genomen van het voornemen der Regeering om de verbetering van de kustverdediging spoedig en op krachtige wijze ter hand te nemen. Zich ten volle vereenigend met het betoog, daaromtent in de ontworpen Memorie van Toelichting vervat, is hij overtuigd van de dringende noodzakelijkheid dat binnen korten tijd een goed geregeld en krachtig systeem van verdediging aan de zeezijde in het leven worde geroepen.

Zal dit stelsel op regelmatige wijze tot stand komen, dan is het noodzakelijk dat bij de regeling naar continuïteit worde gestreefd en de Regeering rekenen kan op de beschikking over de noodige geldmiddelen; wordt hiervoor de instelling van een fonds vereischt, dan kan de Raad zich daarmee vereenigen.

Aan de verdere behandeling van het wetsontwerp moge eene enkele algemeene opmerking voorafgaan.

De Raad acht het ongewenscht dat bij de vaststelling van het wetsontwerp tot in technische bijzonderheden van het plan tot verbetering van de kustverdediging worde afgedaald. De vooruitgang in de techniek of wel het verloop van sommige vaarwaters tijdens de uitvoering van het plan, kan nopen tot afwijkingen in zake de artilleriebewapening of in de juiste plaats der forten. Daarom ook wordt geheel ingestemd met het gestelde in de Memorie van Toelichting omtrent het fort bij Dirksland.

Met eenige teleurstelling heeft de Raad kennis genomen van het voornemen van den Minister van Marine om het aantal schepen bestemd voor de verdediging van Nederland van een aantal van 6, als minimum noodig geoordeeld door de Commissie in zake Samenwerking van Land- en Zeemacht, terug te brengen op 4. De redenen in de Memorie van Toelichting op het VIde hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1909 aangevoerd, welke deze vermindering zouden moeten rechtvaardigen, hebben den Raad niet kunnen overtuigen. De draadlooze telegrafie moge eene spoedige en gemakkelijke concentratie van strijdkrachten in de hand werken, zij zal nimmer tot verhooging van de gevechtswaarde eener scheepsmacht kunnen strekken, in dier voege dat zij in vervanging van een of meer bodems zou kunnen dienen, terwijl hare hulp tot het spoedig samentrekken van eene verspreid opgestelde scheepsmacht alleen dan kan baten indien aan die concentratie door den vijand geene hinderpalen in den weg worden gelegd. Van hoeveel waarde voorts onderzeeboten en automatische contactmijnen voor onze Landsverdediging mogen zijn, volgens het oordeel van den Raad, zullen deze oorlogswerktuigen nimmer het gemis kunnen vergoeden van schepen met eene krachtige artilleriebewapening.

De Raad meent dus aan een aantal van 6 schepen, als minste eisch, te moeten vasthouden en acht het noodig dat bij het vaststellen van het bedrag van het fonds worde gerekend op de

*) De opdracht sub b betref eene aangelegenheid, welke geen verband hield met de instelling van een fonds ter verbetering der kustverdediging en waarover de Raad van Defensie bij afzonderlijk schrijven advies heeft uitgebracht.

gelden noodig voor den aanbouw der aan dat getal ontbrekende schepen.

Volgens de denkbeelden van den Minister van Marine zal de eigenlijke maritieme kracht voor de verdediging van de havens van IJmuiden en van den Hoek van Holland, slechts behoeven te bestaan uit 4 onderzeeboten (2 voor elke positie), terwijl de reeds bestaande onderzeeboot 1 dan als reserveboot moet worden beschouwd (Memorie van Toelichting op de Marinebegroting dienstjaar 1909).

De Raad is van oordeel dat deze macht te gering is.

In aanmerking nemende toch den aard en de zwaarte van de diensten welke in de genoemde havens voortdurend van de Marine zullen moeten worden gevorderd, de eischen van aflossing en rust en eindelijk de kansen op verlies en onklaar geraken van dit gevoelige materieel is de Raad van meening dat voor elk der genoemde zeegaten noodig zijn 3 onderzeeboten, waarvan dan 1 boot als reserve.

Het wordt gewenscht geacht in Art. 1 van het wetsontwerp geen bepaald type van torpedobooten aan te geven. Immers het is niet onmogelijk dat in de toekomst andere typen ontstaan, die meer aanbeveling verdienen. De Raad stelt mitsdien voor in plaats van „acht torpedobooten type *Ophir*” te lezen „acht zeegaande torpedobooten”.

In de toelichting tot artikel 2 van het wetsontwerp wordt door Uwe Excellentien medegedeeld dat zij, na gehouden overleg, tot de overtuiging zijn gekomen dat het wenschelijk moet worden geacht, in tijd van oorlog, de bezetting en bediening der kustversterkingen aan de Marine toe te vertrouwen, en zulks omdat de samenwerking met de vloot en de behandeling en verdediging der versperringen daardoor op de beste wijze verzekerd zouden zijn.

Door de Commissie in zake Samenwerking van Land- en Zeemacht werd, in haar advies van 23 Juli 1906, n°. 79, Geheim, de overgang van de bediening der kustbatterijen van de Landmacht naar de Marine eenstemmig ontraden.

Ook de Raad vermeent dat eene verandering, welke zoo diep ingrijpt in de beginselen van 's lands verdediging en zulke verstrekkende, nog niet te overziene gevolgen zou hebben, door den aangegeven grond geenszins wordt gerechtvaardigd. Integendeel is de Raad van oordeel dat de kustbatterijen bij de Landmacht behooren te blijven. Zij moeten samenwerken met het leger, want zij vormen een deel van de verdediging *te land*, waarvan de voorbereiding en de leiding in ééne hand — die van den Generalen Staf — moeten blijven. Eene doeltreffende samenwerking van de kustversterkingen met de vloot blijft daarbij in allen deele uitvoerbaar.

Het vorenvermelde beginsel wordt ook — op hoogst enkele uitzonderingen na — overal elders gehuldigd. In Italië, Rusland, Oostenrijk, Amerika, en in verreweg alle kleinere Staten, worden de kustversterkingen door de Landmacht bezet en bediend. In Frankrijk en in Engeland heeft men, in de laatste jaren, ingezien dat het noodig was de bediening der kustbatterijen, voor zoover die nog door de Marine geschiedde, aan deze te ontnemen en geheel aan de Landmacht toe te vertrouwen. In Duitschland wordt tot dusver nog een deel der kustbatterijen door marineartilleristen bediend, doch de leiding in oorlogstijd blijft bij het Departement van Oorlog. Overigens gaan aldaar reeds stemmen op tegen het veelvuldig plaatsen van marinepersoneel aan den wal, waardoor men meent dat dit te veel van zijne bevaarenheid verliest.

Bij mobilisatie beschikt de Landmacht, reeds nu, over het personeel noodig voor de volledige bezetting der kustbatterijen. Dit personeel kan, zoo dit noodig mocht blijken, ook op de landversterkingen en de landfronten dienst doen. De Marine daarentegen heeft, voor de bemanning van onze zeer geringe vloot, reeds nu een tekort zowel aan officieren als aan vrijwilligers (zie Marine begroting voor het dienstjaar 1909) zoodat een hoogst aanzienlijke uitbreiding van personeel niet zou kunnen uitblijven. Aangezien nu de kosten per jaar van een

matroos of marinesoldaat aanmerkelijk hooger zijn dan die van een landsoldaat, zou de voorgestelde maatregel, reeds daarom alleen en ongerekend de verdere kosten, tot een hoogst belangrijke vermeerdering der jaarlijksche uitgaven leiden.

De Raad is, op de aangegeven gronden, van oordeel dat de voorgenomen maatregel beslist moet worden ontraden.

Uit den aard der zaak gaat de Raad hierbij van de onderstelling uit dat de kustversterkingen in zoodanigen staat van tegenweer worden gebracht, dat zij, op ieder oogenblik, gereed zijn tot het afweren van een onverwachten aanval. Als volstreekte voorwaarde voor die gereedheid, moet de eisch worden gesteld dat op de kustversterkingen, ten allen tijde, eene voldoende hoeveelheid deugdelijk geoefende bezettingstroepen aanwezig zijn. Aan deze voorwaarde werd, tot op den huidige oogenblik, niet voldaan. Toch kan hiervoor, bij de Landmacht, wel degelijk worden zorg gedragen. Goed geoefend kader bestaat en is te verkrijgen. Voorts kan men, door toepassing van het tweeploegenstelsel op de militie van het 4e Regiment Vesting-Artillerie en van het Korps Pantserfort-Artillerie, onder gelijktijdige versterking van de lichteningen dier korpsen uit de lichteningen van de drie overige Regimenten Vesting-Artillerie, het ten allen tijde benodigde personeel verkrijgen. Bij mobilisatie moeten de alsdan overcomplete miliciens, van eerstgenoemde korpsen naar de Regimenten Vesting-Artillerie worden gezonden, om daar als vesting-artillerist dienst te doen.

Op deze wijze zou het ten allen tijde gereed zijn der kustversterkingen worden bereikt, zonder vermeerdering van kosten.

De Raad gaat thans over tot de beantwoording van de vraag of aan den mond der Wester-Schelde een of twee verdedigingswerken moeten worden aangelegd. Na uitvoerige besprekingen is dat Lichaam tot de slotsom gekomen dat de handhaving der neutraliteit ter aangeduideer plaatse en de verdediging van den toegang, welke verdediging in sommige gevallen als eene voortgezette handeling van de neutraliteitshandhaving moet worden aangemerkt, niet afdoende gewaarborgd zijn door de aanwezigheid van één fort op den Walcherenschen wal. De Raad is van meening dat behalve het zooeven genoemde fort ook een verdedigingswerk op den Zuidelijken oever tot stand moet komen. Omtrent de juiste plaats wenscht de Raad zich niet uit te spreken, doch wordt verwezen naar hetgeen te dien aanzien in het algemeen hierboven werd aangevoerd.

Als voornaamste grond, welke den Raad deed besluiten, den bouw van een tweede fort aan te bevelen, moet genoemd worden de onmogelijkheid om met één fort het breede vaarwater, vooral bij slecht zicht, op afdoende wijze te beheerschen. Voor het overige refereert de Raad zich aan het oordeel van den Inspecteur-Generaal der Artillerie, den Chef van den Generalen Staf en den Inspecteur der Genie, aan Uwe Excellentie kenbaar gemaakt in hun gezamenlijk schrijven met den Chef van den Marinestaf van 26 November 1908, onderscheidenlijk genummerd n°. 218 O Geheim, n°. 1884, n°. 6483 Geheim en n°. 252 A¹ Geheim.

Als gevolg van de voorstellen van den Raad zal de redactie van het in bespreking zijnde wetsontwerp op vele plaatsen wijziging moeten ondergaan. De Raad meent zich, wat dit onderwerp betreft, tot deze algemeene opmerking te kunnen bepalen.

Door de heeren I. VAN DEN BOSCH, J. CARDINAAL en W. C. J. SMIT en door de heeren A. KOOL en W. C. J. SMIT zijn bij dit advies afzonderlijke Nota's overgelegd.

's Gravenhage, 8 Juli 1909.

De Secretarissen :

HUIZER.

E. P. WESTERVELD.

De Voorzitter :

A. KOOL.

*Instelling van een Fonds ter verbetering van de
kustverdediging en tot wijziging van de
Militiewet 1901 en van de wet van 23 Mei
1899 (Staatsblad n°. 128).*

Nota behoorende bij het advies van den
Raad van Defensie.

(BIJLAGE III VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.)

NOTA.

De ondergeteekenden nemen de vrijheid hierbij te doen blijken van hunne afwijkende meening nopens dat gedeelte van het advies van de 1ste Afdeling van den Raad van Defensie, waarin de Raad meent het toevertrouwen van de bezetting en bediening der kustbatterijen aan de Marine te moeten ontraden.

Zij zijn van gevoelen dat juist op grond van de algemeen erkende noodzakelijkheid om de kustbatterijen steeds in zoodanigen staat van tegenweer te doen zijn, dat zij op ieder oogenblik gereed zijn, tot het afwijzen van een onverwachten aanval, het zeer wenschelijk moet worden geacht, dat de bediening van de zeefronten der kustversterkingen worde opgedragen aan de Marine. Daardoor toch zal het mogelijk zijn die zeefronten onafgebroken te doen bezetten door een kernbemanning van vrijwilligers, die zoodanig zal zijn samengesteld dat op elke kustversterking voor elk kanon de noodige *geofende* richters en voornaamste bedieningsmanschappen (onderofficieren, matrozen en mariniers met het brevet van kanonnier) steeds aanwezig zullen zijn, terwijl de overige bedieningsmanschappen en handlangers zullen bestaan uit mariniers en miliciens, van welke laatste volgens de thans ingevoerde oefeningswijze der zeemilitie steeds de helft eener lichte onder de wapenen is.

Op deze wijze zal de permanente bezetting der forten door geoeffend personeel beter verzekerd zijn dan bij de bezetting door de Landmacht kan geschieden.

Voor het verkrijgen van geoeffende kanonniers toch is eene langdurige, intensieve en ook voortdurend onderhouden oefening noodig. De gelegenheid is daarvoor bij de Landmacht, inzonderheid bij de kustartillerie gebrekkig, terwijl de Marine in dat opzicht juist in zeer gunstige omstandigheden verkeert. Ook zijn oefeningen in tegemoetkomend vuur van de kustbatterijen zeer bezwaarlijk, van de schepen echter zeer gemakkelijk te houden. Op de meeste kustforten kan, ten gevolge van hunne ligging, in vredetijd met het zware geschut nimmer met scherp geschoten worden; op de weinige waar dit wel kan geschieden, ondervindt men veel hinder van visscherij en scheepvaart.

Bij de Marine kan men altijd schieten en de meest gunstige terreinen daarvoor opzoeken. Bij de Marine maken de manschappen een langdurigen oefeningstijd door; zij krijgen het brevet van kanonnier eerst na blijken te hebben gegeven aan zekere eischen van trefzekerheid en vuursnelheid te voldoen en zij verliezen dat brevet weder, wanneer zij in twee opeenvolgende halfjaarlijksche schietoefeningen met scherp niet meer aan die eischen beantwoorden.

Uit het bovenstaande blijkt naar de meening van ondergeteekenden voldoende, dat het personeel der Landmacht in veel ongunstiger omstandigheden verkeert, wat de gelegenheid tot oefening betreft, dan dat der Zeemacht.

Toepassing van het twee-ploegenstelsel op de militie van het 4de Regiment Vesting-Artillerie en van het Korps Pantserfort-Artillerie zou hierin geen verbetering kunnen brengen.

De overwegingen, welke de Commissie in zake samenwerking van Land- en Zeemacht geleid hebben tot haar advies van

23 Juli 1906 n°. 79 geheim en welke de strekking hadden den overgang van de bediening der kustbatterijen van de Vesting-Artillerie naar de Marine te ontraden, kunnen de ondergeteekenden niet onderschrijven.

Het feit dat de Commissie eenstemming oordeelde dat het gewenscht is aan den commandant eener kustbatterij een zee-officier als adviseur toe te voegen (waarvoor dan ten minste 14 zeeofficieren noodig zouden zijn) en de commandanten van kustbatterijen gedurende de oefeningen aan boord van oorlogschepen te detacheren, houdt reeds de erkenning in dat op de kustbatterijen het gemis van het marine-element sterk wordt gevoeld.

Ook dient in het oog gehouden te worden, dat de omstandigheden sedert het uitbrengen van dat advies niet onbelangrijk zijn veranderd. Juist in de laatste jaren toch zijn de eischen van oefening en bekwaamheid der kanonniers bij de Marine belangrijk verhoogd, zoodat met de uitspraak der Commissie, dat vervanging van het onderofficiers- en mindere personeel der kustbatterijen door marine-personeel in elk geval niet tot verbetering zou leiden, door de ondergeteekenden niet kan worden ingestemd.

Verder zal bij overgang naar de Marine de samenwerking tusschen Land- en Zeemacht beter verzekerd zijn. De bediening van communicatiemiddelen tusschen de batterijen onderling, en der seinmiddelen onderling en met de vloot, zoomede de afstandmeting zal door de meerdere oefening bij de Marine, in betere handen zijn dan bij de Landmacht..

Als fortcommandanten zullen worden aangewezen zeeofficieren, die ten allen tijde gedurende hunne geheele carrière met gelijksoortig materieel omgaan; daardoor zal ontkomen worden aan den ongewenschten toestand dat officieren van de bereden artillerie plotseling komen te staan voor eene aanwijzing als fortcommandant op de kustbatterijen, bewapend met geschut dat hun vrijwel geheel vreemd is.

De commandanten der kuststellingen zullen in vredetijd het personeel en materieel der kustfronten onder hunne bevelen hebben, waardoor alle oefeningen en de verdere voorbereiding voor den oorlogstoestand door hen in de gewenschte richting kan worden geleid.

Bij eene vergelijking met den toestand bij andere natiën dient men rekening te houden met alle omstandigheden. Wanneer men dat doet, blijkt eene toetsing aan de regeling bij verscheidene vreemde mogendheden wel degelijk voor overgang van de kustverdediging in Nederland naar de Marine te pleiten.

De Schout-bij-nacht,

J. CARDINAAL.

De Schout-bij-nacht,

I. v. d. BOSCH.

De Kapitein ter zee,

W. C. J. SMIT.

*Instelling van een Fonds ter verbetering van de
kustverdediging en tot wijziging van de
Militiewet 1901 en van de wet van 23 Mei
1899 (Staatsblad n°. 128).*

Nota behoorende bij het advies van den
Raad van Defensie.

(BIJLAGE III VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.)

NOTA.

De ondergeteekenden kunnen zich niet vereenigen met dat gedeelte van het advies van den Raad, waarin de meening wordt uitgesproken, dat behalve een fort op Walcheren nog een tweede fort op den Zuidelijken oever van de Wester-Schelde tot stand moet komen.

Hoewel zij erkennen dat het vaarwater met 2 forten beter tegen een vijandelijken aanval zal zijn afgesloten dan met één fort, zijn zij van oordeel dat met een fort op Walcheren geheel kan worden voldaan aan de internationale verplichting die op Nederland rust, om ook aan de Schelde de neutraliteit krachtig te handhaven. Hierbij zal ten gevolge van de aanwezigheid van dat fort krachtige steun geboden kunnen worden door torpedobooten en onderzeebooten, welk materieel ten allen tijde binnen door naar de stelling van de Monden van de Maas en het Haring-vliet kan terugtrekken.

Zij zijn van gevoelen, dat zoodra door den bouw van het fort bij Vlissingen, deze plaats met hare havens en hulpmiddelen niet zonder ernstigen strijd kan worden bezet, de aanleiding tot schending der neutraliteit vervalt en daarmee het doel van den maatregel is bereikt.

Overigens verwijzen zij naar de argumenten door den Chef van den Marinestaf aangevoerd in het gezamenlijk in het advies genoemd schrijven van 26 November 1908, onderscheidenlijk genummerd 2180 geheim, n°. 1884, n°. 6483 geheim en n°. 252 A¹ geheim, waarmede zij instemmen.

*De Luitenant-Generaal
Adjutant in B.D. van H. M. de Koningin,*

A. KOOL.

De Kapitein ter zee,

W. C. J. SMIT.

Instelling van een Fonds ter verbetering van de kustverdediging en tot wijziging van de Militiewet 1901 en van de wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad n°. 128).

Advies van de Commissie in zake Samenwerking van Land- en Zeemacht dd. 23 Juli 1906 behorende bij het advies van den Raad van Defensie.

BIJLAGE III VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

COMMISSIE IN ZAKE
SAMENWERKING
VAN LAND- EN ZEEMACHT.

M°. 79.

ONDERWERP:
Kustverdediging.

Bijlagen 4.

's-GRAVENHAGE, den 23sten Juli 1906.

In haar schrijven van 1 Mei j.l., n°. 74, berichtte de Commissie dat de gronden waarop haar advies ter zake van den overgang der kustverdediging naar de Marine steunde, nader aan Uwe Excellentie zouden worden medegedeeld.

De Commissie heeft thans de eer aan dat voornemen gevolg te geven onder mededeeling dat een schrijven, gelijkloidend met dit, is gezonden aan den Minister van Oorlog.

Zooals in bovenbedoelden brieven reeds werd medegedeeld heeft de Commissie gemeend de vraag „of en in hoeverre het in 's lands belang is te achten de kustverdediging in haar geheel, dan wel gedeeltelijk, ook voor zooveel de bezetting der werken betreft, zoomede de torpedo-versperringen, te brengen onder het Departement van Marine” eerst principieel en afgescheiden van de toekomstige organisatie van beide takken der krijgsmacht in beschouwing te moeten nemen en Uwe Excellentie van het resultaat dier beschouwingen mededeeling te doen, ten einde daarna, wanneer zij met de toekomstige organisatie in kennis zal gesteld zijn te overwegen in hoeverre de kennis dier toekomstige organisatie aanleiding kan geven tot het brengen van wijziging in haar advies.

Zij besloot de behandeling der vraag in tweeën te splitsen, en achtereenvolgens te beschouwen:

- 1°. de kustverdediging;
- 2°. de torpedo-versperringen.

ad 1. De kustverdediging.

Wat de kustverdediging betreft, werd het materieel reeds dadelijk afgescheiden van het personeel; omdat in de beslissing omtrent dit laatste de hoofdzaak werd gezien en het brengen van het materieel onder het Departement van Marine alleen zin zou hebben, indien ook het personeel der bezettingen door dit Departement zou worden verstrekt.

Reeds van den aanvang af, stelde de Commissie zich eenparig op het standpunt dat van het bemannen van de maritieme stellingen, de kustforten en kustbatterijen *in hun geheel* door personeel der Marine, geen sprake mag zijn; het bezetten der landfronten moet steeds aan de Landmacht blijven opgedragen

Aan

Zijne Excellentie den Minister van Marine.

en zulks omdat, in bijzonder wat het artilleristisch gedeelte der verdediging aan de landzijde betreft, te zware eischen aan de opleiding van officieren en minderen der Zeemacht zouden moeten worden gesteld, indien men van hen vergde dat zij, bij al datgene wat tot hunne eigenlijke taak ter zee behoort, ook nog op het veel omvattende gebied van den landoorlog over voldoende kennis en oefening zouden moeten beschikken.

De behandeling van het vraagstuk werd dus beperkt tot de bezetting van de *zeefronten*, van kustbatterijen en pantsersforten, welke hieronder verder met den algemeenen naam: „*kustbatterijen*” zullen worden aangeduid.

De Commissie heeft ook getracht zich rekenschap te geven van den toestand die te dezen aanzien in de naburige groote Rijken bestaat. Zij kwam daarbij tot de ervaring dat in Frankrijk teruggekomen is van het denkbeeld om de Marine te belasten met de bediening van die batterijen welke gezicht hebben op de zee, welk denkbeeld trouwens niet geheel en al tot uitvoering gekomen was doordien aan de Marine slechts die batterijen waren toevertrouwd geworden, die de toegangen tot inhammen en zeearmen met een zeer beperkt schootsveld moesten verdedigen.

In Engeland wordt blijkens een artikel in deel 30 van het *United Service Magazine* van de hand van den majoor O'CALLAGHAN sterk geijverd om de bezetting van de kustbatterijen onder de Landmacht te behouden, waartoe overigens het tekort aan marinepersoneel in verband met de voortdurende uitbreiding van de vloot een krachtig argument vormt.

In Duitschland zijn de rollen verdeeld. De Landmacht bezet en bedient de kustversterkingen aan de Oostzee, behoudens het marinestation te Kiel, hetwelk met de kustversterkingen aan de Noordzee voor rekening der Marine komt.

Uit een en ander blijkt dat in genoemde Rijken geen overwegend voordeel wordt gezien de kustverdediging in haar geheel aan de Marine op te dragen.

Eenstemmig was voorts de Commissie van oordeel dat de bediening der kustbatterijen bij ons te lande in goede handen is, terwijl men niet de overtuiging had dat overgang bij de Marine verbetering zou brengen, zoodat men, uitgaande van het beginsel dat een zaak die practisch goed gaat, niet veranderd moet worden indien men niet de zekerheid bezit dat werkelijk verbetering te verkrijgen is, in principe geen aanleiding vond tot eene verandering te adviseeren.

Eene uitzondering op dit algemeene besluit ten aanzien van de leiding van het vuur der kustbatterijen zal hieronder behandeld worden.

De Inspecteur der Artillerie was zelfs van meening dat — voor zooverre het mindere personeel aangaat — overgang bij de Marine tot achteruitgang zou leiden. Hij overwoog daarbij al hetgeen noodig is om in den tegenwoordigen tijd voor de kustartillerie de opleiding te verzekeren van het kader zoomede de vorming van stukscommandanten, afstandsmeters, spreekbuisbedienden, enz. en meende dat deze opleiding bij de Marine niet tot haar recht zou kunnen komen, omdat voor haar, wil men niet tot eene vaste kustmarine overgaan, de bediening der kustbatterijen altijd een neventaak moet blijven.

Deze vrees werd niet gedeeld door den Commandant der Stelling van den Helder en den Chef van den Marine Staf,

omdat naar hunne meening ook aan boord der oorlogsschepen functiën als genoemde vervuld moeten worden. Wel gaven zij toe, dat bij het schieten uit kanonnen opgesteld op de schepen, niet die nauwkeurigheid wordt behaald welke bij het schieten van den vasten wal kan en moet toegepast worden, doch zij meenden dat dit ook door het marine-personeel evengoed te leeren zou zijn, zoodat achteruitgang, vergeleken met den bestaanden toestand, door hen niet gevreesd werd.

In nauw verband met de geoefendheid van het marinepersoneel ten aanzien van de bediening der kustbatterijen staat de vraag *welk* personeel der Marine men voor deze taak zou wenschen te bestemmen. De Commissie bezat daaromtrent geen zekerheid, terwijl zij vermeende dat de „toekomstige organisatie van beide takken der krijgsmacht”, vermeld in de aan het hoofd dezes aangehaalde aanschrijving, daaromtrent alleen licht zou kunnen verschaffen. Wanneer echter werd aangenomen dat, bij eventuelen overgang van de kustbatterijen naar het Departement van Marine, voor de bezetting dier batterijen gerekend zal worden op het marine-personeel, hetwelk bij versterking van de scheepsmacht in Nederlandsch-Indië, hier te lande voor geregelde aflossing beschikbaar moet zijn, dan meende de Inspecteur der Artillerie dat in de hiernede verband houdende voortdurende wisseling van de bezetting der kustbatterijen een ernstig gevaar lag ten aanzien van hare geoefendheid.

Hiertegenover stelden de zee-officieren, leden der Commissie, dat waar de Landmacht voor de bediening der kustbatterijen gebruik maakt van miliciens, bij de Zeemacht die bediening zou worden toevertrouwd aan matrozen-vrijwilligers onder bevel van konstabels, die ook gedurende hun verblijf in Indië hun geoefendheid in het omgaan met het geschut behouden en aan wie ook de bediening der kustbatterijen te Soerabaya is opgedragen.

Was de Commissie dus eensgezind in hare uitspraak dat vervanging van het *onderofficiers* en *mindere personeel* der kustbatterijen door marine-personeel in elk geval niet tot *verbetering* zou leiden, wat het commando der batterijen betreft, dus ten aanzien van het *officierspersoneel*, waren en bleven hare gevoelens verdeeld.

De Commandant der Stelling van den Helder en de Chef van den Marine Staf achtten de aanwezigheid van een zee-officier op de kustbatterij een noodzakelijk vereischte omdat de zee-officieren over meer kennis der vaarwaters beschikken, beter zicht hebben op de bewegingen en de bedoeling der vijandelijke schepen in die vaarwaters en zich beter rekenschap zullen geven van het doeltreffend gebruik van het kustgeschut tegen die schepen. Ook ten aanzien van de samenwerking tusschen de eigen schepen en de kustversterkingen vermeenden deze leden dat, waar de zee-officieren door opleiding en ondervinding op gelijke wijze hebben leeren denken, hun waarnemingsvermogen in gelijken zin ontwikkeld hebben en een gelijkwaardig zicht en oordeel hebben verkregen ten opzichte van de manoeuvres van een vijandelijke scheepsmacht, het stellen van de leiding van het vuur der zeefronten in handen van een zee-officier tot inniger en betere gezamenlijke actie zal voeren, zonder dat die samenwerking tot bereiking van het doel van den strijd door onzekere communicatie-middelen behoeft onderhouden te worden.

Ofschoon toegegeven werd dat van manoeuvreeren der vijandelijke schepen in de nauwere vaargeulen b. v. in den Nieuwen Waterweg of in het Schulpengat wel geen sprake zal zijn, en aldaar dus de aanwezigheid van een zee-officier op de kustbatterij in mindere mate noodzakelijk is, werd zijne tegenwoordigheid zeer noodig geacht daar waar een scheepsmacht zich kan ontwikkelen, b. v. vóór het fort bij IJmuiden, bij een *melée* op de reede van Texel of bij nachtgevechten in het algemeen.

Over de rol welke die zee-officier zou te vervullen hebben liepen de gevoelens van den Commandant der Stelling van den Helder en van den Chef van den Marine Staf uiteen.

Wilde eerstgenoemde zich vergenoegen met een zee-officier, die den batterijcommandant als nautisch adviseur zou ter zijde staan, laatstgenoemde wenschte den zee-officier te belasten met het bevel over de batterij, mede op grond van de overweging dat in het gevecht van kustversterkingen tegen schepen weinig gelegenheid is tot het geven van advies en het commando op het critieke oogenblik éénhoofdig behoort te zijn. Tegen een adviseur in vredestijd, ten einde den landmacht-officier batterijcommandant zooveel mogelijk in alle zaken van nautischen aard voor te lichten, had genoemd lid geen bezwaar.

De overige leden der Commissie konden zich met het denk-

beeld om het bevel over een kustbatterij aan een zee-officier op te dragen niet vereenigen.

In de eerste plaats werd gevreesd dat de bevelvoering van een zee-officier over troepen der Landmacht tot conflicten aanleiding zou kunnen geven, doch in hoofdzak meende men dat ook de artillerie-officier, commandant der kustbatterij voldoende voor zijn taak berekend is.

Wel heeft gedurende eenigen tijd het bezwaar gegolden dat tengevolge van noodzakelijke overplaatsingen bij andere onderdeelen van het wapen der artillerie de wisseling van het officierspersoneel te veelvuldig voorkwam, doch in den laatsten tijd is hierin eene verandering ten goede gekomen, door meerdere stabiliteit in de commando's der kustbatterijen.

Van een beter zicht op het manoeuvreeren der schepen stelt men zich weinig gunstige gevolgen voor omdat in verband met de vuurwijzen der Landmacht van den vasten wal het vuur in bepaalde standen wordt afgegeven.

Ook het, door den Commandant der Stelling van den Helder aangevoerde, argument dat de zee-officier beter in staat is de kwetsbare punten der doelen te onderkennen werd door laatstgenoemde leden niet gedeeld. Zij meenden dat, evenals de zee-officier zulks doet, ook de landmacht-officier zich door studie geheel op de hoogte van dit vraagstuk kan stellen.

Overigens konden deze leden zich wel vereenigen met het denkbeeld om zoowel in vredes- als in oorlogstijd een zee-officier als nautisch adviseur aan den landmacht-officier batterijcommandant toe te voegen. De Chef van den Marine Staf wenschte zulks, zooals reeds boven vermeld is, alleen voor vredestijd.

Alle leden meenden voorts dat het zeer in het belang van de leiding van het vuur der kustbatterijen zoude zijn, indien eene detachering als hierbedoeld ook in omgekeerden zin plaats kon vinden n.l. door artillerie-officieren der landmacht-commandanten van kustbatterijen gedurende eenigen tijd aan boord der oorlogsschepen te doen vertoeven, om bij de schietoefeningen practische ervaring op te doen.

Het vorenstaande werd samengevat in twee vragen welke door den Voorzitter aan de Commissie werden voorgelegd.

- I. „Is het wenschelijk te achten dat de bediening der kustbatterijen overgaat van de Vesting-Artillerie bij de Marine?”
- II. „Is het gewenscht, zoowel in vredestijd als in oorlogstijd, aan den commandant eener kustbatterij een zee-officier als adviseur toe te voegen en de commandanten van kustbatterijen in vredestijd gedurende de oefeningen aan boord van oorlogsschepen te detacheren?”

ad I.

Werd ontkennend beantwoord.

De Chef van den Marine Staf wenschte echter de leiding van het vuur eener kustbatterij op te dragen aan een zee-officier.

ad II.

Werd bevestigend beantwoord behoudens dat de Chef van den Marine Staf alléén in vredestijd een zee-officier adviseur op de kustbatterij wenschte geplaatst te zien.

ad II. De Torpedoversperringen.

Ten aanzien van de wenschelijkheid van den overgang der torpedoversperringen naar het Departement van Marine waren de gevoelens der leden verdeeld. De leden der Commissie van de Landmacht waren *tegen* den overgang, de leden van de Zeemacht er *voor*.

De voorstanders van den overgang wezen er op dat feitelijk het geheele mijnwezen te water van nature bij de Zeemacht thuis behoort, het marine-personeel toch is gewend op het zoute water te werken, heeft kennis van den hydrografischen toestand der vaarwaters en is op de hoogte van de invloeden van getij, zeevang en wind; het landmacht-personeel in het bijzonder de telkens afwisselende officieren moeten zulks telkenmale leeren. De zee-officier kan beter de leiding nemen dan zulks bij den landmacht-officier het geval is en is ook op practisch gebied als zeeman de meerdere van het kader.

Bovengenoemde leden vreesden dat dit laatste bij den artillerie-officier niet altijd het geval zal zijn en dat deze in dit opzicht te veel op zijn kader zal moeten steunen.

Volgens de mededeelingen van den Chef van de Marine-Staf

zouden, tengevolge van gebrek aan personeel bij de Marine gedurende den aanvang van den Atjehoerlog en de veel personeel eischende blokkades op de N. kust van Sumatra de defensieve torpedo's onder beheer gekomen zijn van het Departement van Oorlog. Hadden die omstandigheden zich niet voorgedaan dan was vermoedelijk het geheele mijnwezen gekomen in handen van hen die daarvoor als vanzelf zijn aangewezen. Het werd door genoemde leden verkeerd geacht dezen toestand te bestendigen, temeer nu te verwachten is dat wij aan den aanvang staan van een nieuwe periode in het mijnwezen en dit bij de kustverdediging een groote rol zal gaan spelen door het gebruik van versper- of strooimijnen. De Russisch-Japansche oorlog heeft te dien aanzien gewichtige feiten aan het licht gebracht. De proeven met dit soort van mijnen worden bij ons te lande door het Departement van Marine genomen, terwijl door het Departement van Oorlog als eisch gesteld is dat zij, wanneer zij mochten worden ingevoerd door het Departement van Marine in beheer zullen worden genomen. Ze zijn echter aan te merken als en op ééne lijn te stellen met de defensieve torpedo's, waardoor dan de eigenaardige toestand zal geboren worden dat een gedeelte der defensieve mijnen in handen is van de Zeemacht, en een ander gedeelte in die van de Landmacht, hetwelk door meergenoemde leden een ongewenschte toestand werd geacht. Ter wille van het groote voordeel om het geheele versperringswezen in ééne hand te hebben meenden zij zelfs dat tegen eventueel hogere kosten niet mocht worden opgezien.

De leden der Commissie, voorstanders van den bestaanden toestand, brachten hiertegen in dat de tegenwoordige regeling goed werkte niet alleen, doch dat de ondervinding gedurende een reeks van jaren door het Korps Torpedisten der Landmacht opgedaan, door overgang bij de Marine dreigde verloren te gaan, terwijl zij, op gronden die hieronder nader zullen worden uiteengezet, vreesden dat het personeel hetwelk de zeeofficieren leden voor de torpedooversperringen wilden aanwijzen, geen voldoende waarborg zouden opleveren dat de versperringen even goed en even vlug zouden worden gelegd, welk laatste vooral een bedenkelijk euvel zou vormen bij plotseling opkomend gevaar.

Hierbij werd echter door den Commandant der Stelling van den Helder opgemerkt, dat indien de plannen der Commissie met betrekking tot de uitbreiding van het aantal versperringen verwezenlijkt worden, het tijdig leggen daarvan zeer bevorderd zou worden door het ter plaatse, of voor IJmuiden te Amsterdam, aanwezig zijn van marine-personeel.

De Inspecteur der Artillerie deelde mede dat tengevolge van de thans genomen maatregelen, de tijd welke het Korps Torpedisten noodig heeft voor het leggen der versperringen belangrijk is ingekrompen en dat hij in dit opzicht zeker geen verbetering van den overgang naar het Departement van Marine verwachtte. Maar bovendien meende de Inspecteur der Artillerie dat nu hij aan Hoogerhand het denkdeeld had medegedeeld om het Korps Torpedisten ook te betrekken in de verdediging der bovenrivieren, van inundatiën en plassen en van de waterwegen in de Stelling van Amsterdam, en daartoe samenwerking van de Korpsen Torpedisten en Pontonniers o.a. ook met het oog op het onbruikbaar maken van bruggen, gewenscht was, bij hem nog minder sprake kon zijn om voor het overbrengen van de torpedooversperringen onder het Departement van Marine te stemmen.

De Chef van de Marine Staf zag hierin evenwel geen argument tegen den overgang, omdat de Marine ook belast zou kunnen worden met den dienst der versperringen op bovenrivieren enz. Ook thans reeds ligt daar voor een gedeelte haar werkkring.

Een hoofdbezwaar tegen een eventueelen overgang werd gevonden in de omstandigheid dat de torpedodienst, zooals die voor de vaste versperringen na lange ervaring geregeld is, een afzonderlijk bedrijf vormt, hetwelk van degenen die er zich aan geven de geheele toewijding en werkkraft vordert, en niet naast andere functiën kan worden uitgeoefend.

Bovendien werd door den Chef van den Generalen Staf opgemerkt, dat waar de torpedo-versperringen van uit de kustversterkingen beschermd en bestreken worden, beide onderdeelen der verdediging in ééne hand moeten blijven.

Om tot een betere vergelijking van beide toestanden te kunnen geraken werd het vraagstuk van het personeel der Marine hetwelk voor het leggen der torpedo-versperringen in aanmerking zou kunnen komen, en de economische gevolgen daaraan verbonden, onder de oogen gezien.

Uitgaande van de sterkte welke het Korps Torpedisten der

Landmacht noodig heeft werd een staat van het personeel samengesteld, hetwelk men zich voorstelde dat door de Zeemacht, in vervanging van dat der Landmacht, voor het leggen der versperringen zou moeten worden aangewezen (Zie Bijlage A).

Het zou echter tot verkeerde gevolgtrekkingen leiden indien men meende dat al het op dien staat genoemde personeel zou moeten komen boven de tegenwoordige sterkte der Zeemacht.

Een gedeelte van het benoedigde personeel is reeds bij de Marine. Na het leggen der versperringen zou het verder voor zijn oorspronkelijke bestemming (n.l. reserve der Marine) beschikbaar komen. Deze reserve groeit aan met de uitbreiding van het torpedo-materieel der Marine.

Door eenige leden, tegenstanders van den overgang, werd ernstig betwijfeld of men op deze reserve der Marine voor het aangegeven doel wel zal mogen rekenen. Er bestaat toch alle kans dat de Zeemacht spoediger met den vijand in aanraking zal komen, de reserve met dan vermoedelijk een gedeelte van haar sterkte afstaan, op een tijdstip waarop zij nog voor de versperringen beschikbaar moet zijn.

Maar bovendien blijft in den tegenwoordigen toestand een groot gedeelte van het Korps Torpedisten na het voltooien der versperringen ter bewaking daarvan achter. De vraag rijst of de reserve der Marine ook daarvoor aangewezen kan blijven.

Ook werd de vraag gesteld hoe de Marine moet handelen indien gedurende den oorlog meer achterwaarts in de beneden rivieren en zeearmen, of wel op de bovenrivieren, versperringen moeten worden gelegd; op de reserve der Marine valt dan bezwaarlijk te rekenen.

Aan de andere zijde werd door de voorstanders van den overgang aangevoerd, dat het niet meer bij de versperringen benoedigde personeel bij de Landmacht geen werkkring vindt overeenkomstig zijn opleiding, aangezien het naar het Depot van het Korps Pontonniers overgaat, terwijl bij de Marine het niet meer bij de versperringen noodige personeel bij het torpedo-en mijnwezen van de Zeemacht gebruikt kan worden en dus beter geutiliseerd wordt, terwijl werd opgemerkt dat bewaking van versperringen niet geheel door torpedo-personeel behoeft te geschieden.

Verder zou een gedeelte van het voor het leggen der versperringen noodige personeel gevonden kunnen worden door daarvoor te bestemmen de bemanning der kleine torpedobooten, die bij mobilisatie in de 2de linie van defensie komen en dus het laatst in dienst gesteld zullen worden.

Door de tegenstanders werd weder, op overeenkomstige gronden als hierboven, betwijfeld of men op deze bemanning voor leggen, en in nog hogere mate voor het bewaken, der versperringen zou mogen rekenen.

De leden zee-officieren vestigden er de aandacht op dat bij invoering der verspermijnen, het daartoe vereischte personeel en materieel dienst kan presteeren bij het leggen en in goeden staat houden der permanente versperringen, en daarna bij den bewakings- en controledienst.

Bovendien bezit de Marine in het beschikbare torpedo-personeel van in herstelling en aanbouw zijnde schepen een reserve die eveneens voor de versperringen kan worden benut. (Hoewel afwisselend in sterkte zou dit personeel thans bestaan uit het torpedo-personeel van 1 pantserschip type *Heemskerk* — in aanbouw — 1 schip type *Evertsen* — in herstelling — en 4 schepen *Holland* — *Utrecht*, welke niet in dienst komen).

Ten slotte werd er op gewezen dat het Korps Torpedisten der Marine, aanvankelijk bestemd voor de behandeling der spartorpedo's, bij de afschaffing van dit materieel is vrijgekomen en, hoewel thans ingedeeld bij het torpedomakerspersoneel bij de behandeling der vischtorpedo's, een voor dit Korps zeer geschikt empoel zou vinden bij de mijnversperringen.

Eindelijk beschikt de Marine in de 5de lichter der Zeemilitie nog over een algemeene reserve waaronder torpedisten, stokers-torpedodienst en matrozen. Een verhooging van het jaarlijksch contingent der Zeemilitie zou dan ook bij doorvoering van den onderwerpelijken overgang niet noodig zijn.

De Inspecteur der Artillerie meende dat door het afwisselend personeel een toestand zou ontstaan die geen zekerheid geeft voor een spoedige en doeltreffende verzekering der versperringen, waar de dienst bij het Korps Torpedisten van officieren, kader en manschappen de geheele persoon eischt.

Er is getracht ééne vergelijking te maken ten aanzien van de kosten van den tegenwoordigen toestand en die na overgang naar het Departement van Marine, daarbij het boven medegedeelde omtrent de indeeling van het marine-personeel

Instelling Fonds ter verb. v. d. kustverdediging en wijz. Militiewet 1901 en de wet van 23 Mei 1899 (*Stbl.* n°. 128).

tot grondslag nemende. Aangezien het zeer moeilijk is alle invloed hebbende factoren in rekening te brengen, kan aan de becijfering der kosten slechts eene betrekkelijke waarde worden toegekend. Zoo zijn de uitgaven verbonden aan het marinepersoneel bestemd voor het leggen der versperringen berekend op f 138 716 (Zie bijlage B). Wanneer echter het contingent zee-miliciens voor de Marine niet behoeft te worden uitgebreid en de op bijlage A vermelde miliciens reeds nu bij de Zeemacht zijn ingedeeld kan bovenstaand bedrag reeds dadelijk verminderd worden met f 19 220,— zoodat de kosten worden teruggebracht tot f 116 496,—.

Trekt men hiervan ook af de betaling en voeding van de bemanningen en de reserve die op dit oogenblik bij de Marine voor het leggen der versperringen beschikbaar zouden zijn, n.l. 3 majoors-torpedist, 5 sergeanten-torpedist, 12 korporaals-torpedist en 50 matrozen-torpedist, zijnde een bedrag van f 35 350,— dan komt men tot een eindsom van f 84 146,—.

Verricht men een berekening van de uitgaven ten behoeve van het Korps Torpedisten, daarbij de miliciens buiten rekening latende omdat deze na opheffing van het Korps vermoedelijk toch bij de Landmacht ingedeeld zullen blijven, dan verkrijgt men als eindresultaat een bedrag van f 96 574,— zoodat de overgang aan den lande een besparing zou geven van $\pm$ f 12 000,—, ware het niet dat men nog rekening moest houden met huur van stoombooten voor praktische oefeningen der kust-artillerie en van het Korps Pontonniers, waarvoor thans de stoombooten van het Korps Torpedisten gebruikt worden, en welke huur geschat wordt op een jaarlijksch bedrag van $\pm$ f 5000,—, komende deze som dus in mindering van de hierbovengenoemde besparing, tenzij ten allen tijde en op elk gewild oogenblik gerekend zou kunnen worden op sleephulp der Marine, hetwelk door sommige leden aan twijfel onderhevig werd geacht.

Het VIIIste Hoofdstuk der Staatsbegroting zou, zooals eene berekening geleerd heeft, bij opheffing van het Korps Torpedisten, en onder bovenvermeld voorbehoud wat de miliciens betreft, ontlast worden met een bedrag van f 37 498,— bij voltallige sterkte van het Korps aan kader en vrijwilligers, en van f 74 146,— bij de sterkte op 1 Januari 1906. Hiervan moeten dan nog feitelijk de bovengenoemde f 5000,— voor stoomboot-huur worden afgetrokken. Verder is bij deze besparing op het VIIIste Hoofdstuk geen rekening gehouden met de pensioenen, de voor oefening te verschieten munitie van het kader en vrijwilligers, de onderhoudskosten der kazerne, enz.

Door den Inspecteur der Artillerie kon op grond zijner becijferingen met deze berekening niet worden ingestemd en vestigde hij er de aandacht op dat alle betrekkingen bij de Marine beter betaald worden dan bij de Landmacht, en o. a. een zee-milicien per jaar kost $\pm$ f 338, een milicien-torpedist van de Landmacht $\pm$ f 200.

Uit het bovenvermelde blijkt dat de besparing voor het Rijk in elk geval gering zou zijn, terwijl men bij andere indeeling, b. v. van de beschikbare reserve der Marine, zelfs tot eene andere conclusie zou kunnen geraken.

Ten voordeele van den overgang is verder nog aangevoerd, dat gebouwen en terreinen te Brielle ten bate van 's Rijks schatkist verkocht zouden kunnen worden, hoewel betwijfeld werd of die verkoop in een plaats als Brielle wel veel zou opleveren. Ook werd het economischer geacht, wanneer men voor herstellingen aan vaartuigen enz. de Marinewerven achter de hand had, dan wanneer zulks hetzij door particulieren, hetzij in eigen beheer bij het Korps Torpedisten moest geschieden.

De voor herstellingen noodige kosten zijn echter reeds in bovenstaande becijfering opgenomen.

Ten slotte achtte de Chef van den Generalen Staf, niet overtuigd dat eene eventueele overname door Marine tot verbetering zou leiden, het een groot bezwaar dat met den overgang bij de Marine ongetwijfeld een periode gepaard zou gaan, gedurende welke het marine-personeel zich nog in dezen, voor hen nieuwen, tak van dienst moet inwerken en dan minderwaardig zou zijn aan het personeel van torpedodienst der Landmacht.

Het verloren gaan der traditie welke zich gedurende het bestaan van het Korps gevormd heeft, en welke berust op de zeer goede diensten door het Korps aan den Lande bewezen, werd door genoemden Opperofficier een groot nadeel geacht, terwijl ook z. i. niet onvermeld mag worden gelaten, dat het overbrengen van de torpedoversperringen naar de Marine een ongunstigen indruk op de publieke meening zou maken. Het zou alle schijn hebben alsof de officieren der Landmacht in hunne taak waren te kort geschoten.

De vraag „*moet het wenschelijk worden geacht de torpedoversperringen onder het Departement van Marine te brengen?*” werd door de Commissie met drie tegen twee stemmen *ontkennend* beantwoord.

De leden zee-officieren der Commissie vermeenden, zooals reeds boven werd vermeld, de vraag in bevestigenden zin te moeten beantwoorden.

De Luitenant-Generaal,
Adjutant in Buitengewonen Dienst van
Hare Majesteit de Koningin,
Chef van den Generalen Staf,
Voorzitter der Commissie,
A. KOOL.

BIJLAGE A.

(Behoort bij het advies van de Commissie
in zake samenwerking van Land- en
Zeemacht d.d. 23 Juli 1906.)

Sterkte van het Personeel der Marine, benoodigd voor het leggen en voltooiën der versperringen.

STANDPLAATS	Luitenant ter zee 1e kl.	Luitenant ter zee 2e kl.	Stoker-majoor.	Torpedist-majoor.	Sergeant-torpedist.	Korporaal-torpedist.	Matroos-torpedist.	Milicien-torpedist.	Korporaal-stoker.	Stoker 1e klasse.	Stoker 2e klasse.	Milicien-stoker.	Werklieden (8) *) Fouriers (2) †† Sergeants-majoor (4) †† Serg.-maj.-adm. (2) ††	Toelichtingen.
Helder	1	1	1	1	6 4 + 2	9 6 + 3	29 1 + 12 + 16	91	1	2	2	2	geene	*) Aan het Dept. v. Mar. Insp. Torpedodienst. **) Administratie a/b torpedo logem.-schepen. †) Op 's Rijks werf. ††) a/b torpedo loge- ment-schepen. †) Niet noodig. ††) a/b torpedo loge- ment-schepen. a). <i>Vrijw. sergeants en sergeants-schippers.</i> b). <i>Vrijwillige korp- raals en korporaal- schippers.</i> c). <i>Militiekader en vrij- willige torpedisten.</i>
Hoek van Holland	—	2	1	1	9 7 + 2	7 5 + 2	22 2 + 7 + 13	67	1	2	2	2	geene	
Hellevoetsluis . .	1	1	1	1	8 6 + 2	9 6 + 3	29 1 + 12 + 16	93	1	3	3	4	geene	
Fort de Ruyter . .	—	2	1	1	5 3 + 2	5 3 + 2	20 1 + 4 + 15	79	1	1	1	2	geene	
Totaal	2	6	4	4	28 20 + 8 (a)	30 20 + 10 (b)	100 5 + 35 + 60 (c)	330	4	8	8	10	geene	

Bovendien bij de Landmacht:

- *) Lt.-Kolonel
- *) Lt.-Adjutant
- **) Lt.-Kwartiermeester
- **) Adjutant-onderofficier
- **) Sergeant-majoor
- **) Schrijver
-) Mr. geweermaker
-) Kleermaker
- †) 4 hoornblazers

Niet benoodigd bij Marine.

(Zie verdere toelichting aan de keerzijde).

Bij de samenstelling werd tot grondslag genomen de sterkte van het personeel van het Korps Torpedisten der Landmacht, benodigd voor het leggen en voltooien van de versperringen volgens bijlage C.

a. Voor de officieren der Landmacht werden gesteld zee-officieren van denzelfden rang; het traktement is het gemiddelde voor de officieren van dien rang geplaatst aan boord (vast traktement en activiteits-traktement + tafeltoelage in Nederland).

b. Voor de machinisten werden gesteld stokers-majoor der Marine, waarvan de bekwaamheid als machinedrijver overeenstemt met die gesteld aan den machinist T. D.

c. Voor de opperschippers T. D. Landmacht werden gesteld torpedisten-majoor der Marine, welke als bootcommandant kunnen optreden en die de kennis zoowel van het zeemansvak, als van de torpedotechniek hebben.

d. Het administratief en onderwijzend personeel n.l. de sergeant-majours administratie, sergeant-majours en fouriers werden niet overgenomen. Dit personeel is in de rollen der torpedo-logementschepen reeds opgenomen.

e. De werklieden (conform sub *d*) werden niet opgenomen in de sterkte, aangezien de Rijkswerken e. g. de torpedo-ateliers daarin kunnen voorzien.

f. Het aantal sergeants-torpedist in deze bijlage komt overeen met de vrijwilligers-sergeant en sergeant-schippers van de Landmacht. De 5 militie-sergeants werden opgenomen in de marineformatie als matroos-torpedist. Hetzelfde geldt voor de korporaals en korporaals-schipper (zie de berekening in vette cijfers).

g. Onder de categorie matroos-torpedist werden opgenomen de 60 vrijwilligers-torpedist van de Landmacht en de 5 resp. 35 sergeants, resp. korporaals van het *militie*-kader.

Hierbij wordt uitgegaan van de veronderstelling dat de bekwaamheid van een vrijwilliger-matroos-torpedist niet lager staat dan die van een sergeant- of korporaal-milicien.

h. korporaal-stokers overeenkomstig de Landmacht.

i. Stokers zijn verdeeld over stokers 1ste klasse en 2de klasse en milicien-stokers in reden van de indeeling der bemanning bij de Marine. Op deze wijze zijn 8 stokers 2de klasse der Marine in stede van 8 stokers-milicien van de Landmacht genomen. Uit den aard zijn deze vrijwilligers meer bekwaam, doch werd aangenomen dat Marine onder alle omstandigheden, dus ook wanneer de militie nog niet aanwezig is, met de stoomvaartuigen wenschte te kunnen stoomen.

j. Bovendien zijn bij de Landmacht opgenomen in de sterkte de onder aan de bijlage genoemde kwaliteiten. In verband met de omstandigheid dat al deze kwaliteiten reeds aanwezig zijn in de formatie van den torpedodienst der Marine, werden zij bij de berekening der sterkte niet opgenomen.

BIJLAGE B.

(Behoort bij het advies van de Commissie in zake
samenwerking van Land- en Zeemacht
dd. 23 Juli 1906.)

Jaarlijksch tractement der kwaliteiten genoemd in bijlage A.

Kwaliteit.	Aan- tal.	Jaarlijksch tractement.	Totaal.	Toelichting.
Luitenants ter zee 1 ^e klasse	2	f 2700	f 5400	2 ^e 40 tal met f 300 tafelhoelage 's jaars.
Idem 2 ^e "	6	1700	10200	2 ^e 75 tal met f 300 tafelhoelage 's jaars.
Stokers-majoor	4	1080	4320	
Torpedisten-majoor	4	900	3600	
Sergeants-torpedist	28	534	14952	
Korporaals-torpedist	30	360	10800	
Matrozen-torpedist.	100	336	33600	
Zeemiliciens-torpedist	330	16 (8 maands)	10560	8 maanden 's jaars in dienst, 4 lichtingen.
Korporaal-stokers 1 ^e klasse	4	660	2640	
Stokers 1 ^e klasse	8	456	3648	
Stokers 2 ^e "	8	300	2400	
Zeemiliciens-stoker	10	25 (8 maands)	500	8 maanden 's jaars in dienst, 4 lichtingen.
Voedinggeld voor 2 maanden aan 340 man.			8160	} 's Rijks voedinggeld à f 0.40 per dag per man.
Voedinggeld 's jaars aan 194 man.			27936	
			f 138716	

BIJLAGE C.

(Behoort bij het advies van de Commissie
in zake samenwerking van Land- en
Zeemacht d.d. 23 Juli 1906).

KORPS TORPEDISTEN.

Sterkte van het personeel benoodigd voor het leggen en voltooiën van de versperring.

Standplaats	Kapiteins.	Luitenants.	Machinisten.	Opperschippers.	Sergeant-majoor-adm.	Sergeant-majoor.	Fouriers.	Sergeanten.	Sergeanten-schipper.	Korporaals.	Korporaals-schipper.	Korporaals-stoker.	Stokers.	Werklieden.	Torpedisten.	Aan-merkingen.
Helder	1	1	1	1	1	1	—	5	2	18	3	1	6	2	107	Onder de getallen zijn de miliciens begrepen.
Hoek van Holland .	—	2	1	1	—	1	1	9	2	12	2	1	6	2	80	
Hellevoetsluis . .	1	1	1	1	1	1	—	7	2	18	3	1	10	2	109	
Fort de Ruijter . .	—	2	1	1	—	1	1	4	2	7	2	1	14	2	94	
Totaal	2	6	4	4	2	4	2	25	8	55	10	4	26	8	390	

Volgens de vredesorganisatie zijn *borendien* noodig:

- 1 Luitenant-Kolonel of Majoor.
- 1 Luitenant-adjutant.
- 1 Luitenant-kwartiermeester.
- 1 adjudant-onderofficier.
- 1 sergeant-majoor.
- 1 schrijver.
- 1 meester-geweermaker.
- 1 kleermaker.
- 4 hoornblazers (hiervan 2 1^e klasse).

Er kunnen in tijd van vrede bij het Korps aan vrijwilligers slechts zijn:

20	vrijwillige sergeanten	} de overige sergeanten, enz. komen uit de militie.
20	" korporaals	
8	" stokers	
60	" torpedisten (waarvan de helft 1 ^e klasse en vermoedelijk 2 korporaals-kok).	